

**DUŠAN
BULIĆ**

**CRNI
HRAST**

■ Laguna ■

Copyright © 2015, 2026, Dušan Bulić
Copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

Detinjstvu

„Zapalite baklju, Crnobog urliče!“

Valter Skot, *Ajvanho*

Sadržaj

Pre svega i posle svega	11
1. Nikola.	13
2. Stefan	18
3. Jovan	23
4. Iskra	27
5. <i>Eskadrila</i> sleće	31
6. Drugarica sa druge strane	35
7. Brat Kova.	40
8. „Modra rijeka“	45
9. San prvi.	48
10. Titovim putem	50
11. Grbava kuća	55
12. <i>Slobodan dan Ferisa Bjulera.</i>	59
13. Grbava kuća II	64
14. Deda Moma.	70
15. Pisma sa druge strane	75

16. Beležnica	79
17. Paket.	83
18. Seansa	87
19. Medvedi i zmije	91
20. Dosadan dan	94
21. Deda Nikola	98
22. Prokleta nedelja	101
23. PonedelBljak.	104
24. I dalje je ponedelBljak	108
25. Starost	113
26. Negde i nigde	115
27. Dan Beograda.	116
28. Metuzalem	121
29. Kuća	125
30. Nedeljni ručak subotom.	130
31. Nigde i negde	132
32. Sahrana i dogovor	133
33. I opet ponedelBljak	138
34. UtoMrak	144
35. Metuzalemova kancelarija	151
36. Ima jedna pećina stroga	156
37. Na bolovanju	159
38. Vručica	163
39. Groznica	166
40. PonedelBljak bez B	172
41. UtoMrak bez M	176
42. Izbačen	180
43. Medijum	184

44. Glavobolja	187
45. Subota koja to nije	190
46. Zanimljiva nedelja	192
47. Kao u školi	194
48. Utomračna glavobolja	199
49. Na tajnom zadatku.	202
50. Jedan dan do odlaska kući	205
51. Negde, ovde.	208
52. Kraj...	210
53. Neprijatne vesti.	212
54. Na drugoj strani	214
55. Eskadrila ponovo nad gradom	216
56. Akcija	218
57. Prevara	221
58. Pred „Sedmom kapijom“	224
59. Vreme stoji	225
60. Ekipa.	227
61. Isleđivanje.	230
62. Faul	234
63. Upad.	236
64. Nije šala	241
65. Novi dan	243
66. „Nova eskadrila“	245
67. U senci crnog hrasta	248
68. Naj ponedeljak	250
69. Hromi	253
70. Miris zime.	257
71. Decembar	259

72. Tunel	261
73. O taktici	265
74. „X“ označava mesto	267
75. Na slobodi	269
76. Čao, inspektori	273
77. Nevidljivi bunar	277
78. „Danas nam je divan dan...“	279
79. Nekad grbava kuća.	280
80. Tišina	284
81. Kako se dobija rat	287
82. Iznad i ispod nas	290
83. Tunel bez izlaza	292
84. Nav i pkl.	294
85. Črt	296
86. Puna glava pitanja	298
87. Svetlo	301
88. Hram	304
89. Plan	308
90. Laž	310
91. Trojica.	311
92. Velika noć.	315
93. Ovde, negde.	317
94. Sedmaci	318
95. Povratak.	322
96. Kraj	326
 Rečnik <i>Crnog hrasta</i>	 329
<i>O autoru.</i>	335

Pre svega i posle svega

Nedelja, 6. april 1941.

Prolećni dan kao i svaki drugi, skoro...

Pilot je ispod sebe ugledao more peska, travnatu obalu, ušće dveju reka i na kraju tvrđavu koja gleda na veliko rečno ostrvo.

Oko tvrđave prikazao mu se grad. Nije mu bilo jasno zašto ga zovu Beograd, odozgo je izgledao veoma sivo.

Možda zbog tamnog oblaka nemačkih aviona koji su se nadvili nad njim.

„Ne, ne, ipak je siv sam po sebi“, zaključio je.

Nije lepo doručkovao, zato se potrudio da misiju obavi što je brže moguće, vrati se u bazu, javi se ženi, deci i pojede nešto.

Buka njegovog i okolnih stotinak aviona tresla mu je stomak i povećavala osećaj gladi.

Iz vazduha je mogao da vidi mesto na kom se navodno spajaju Sava i Dunav.

Odozgo je bilo jasno da to nije tačno i da one kilometrima nizvodno teku kao dve odvojene reke u istom koritu, prva balkanska i ona druga evropska, jedna zelena, a druga siva, prema Crnom moru, gde umiru... ili se opet rađaju.

Linija razdvajanja se jasno vidi i danas.

Izgleda da ništa ne može da je obriše.

Povukao je ručicu.

Poklon za Beograđane krenuo je ka svom cilju.

Nijedna od 627 beogradskih zgrada srušenih tog dana nije postala njegov trofej.

Nakon kratkog leta bomba se zabila između zida i staze oko zgrade napravljene krajem XIX veka.

Nekoliko nedelja kasnije oni koji su je bacili osvojili su grad, odnosno ono što je od njega ostalo.

Deo stanovništva su raselili, deo ubili, a ostatak porobili.

Pošto nisu umeli da isprave ono što su pogrešno započeli, bombu su zalili betonom iz straha da ne eksplodira.

Otišli su u žurbi oktobra 1944.

Ostavili su je za sobom.

Hiljade godina ratovanja, ubijanja, spaljivanja i ponovnog građenja bližilo se kraju, odnosno početku...

1

Nikola

Četvrtak, 1. septembar 1988.

Bio je četvrtak.

Najgluplji dan za početak školske godine, ma najgluplji dan za početak bilo čega, pored utorka, naravno, i taj dan je preglup...

To je bilo Nikolino mišljenje.

Dane je delio na glupe: utoMrak i četvrtak, tužne: nedelja i ponedeljak, i zanimljive: svi ostali.

Trebalo mu je tačno tri stotine trideset i tri koraka od škole do kuće.

Kraj u kom je odrastao nalazio se u starom delu Beograda, a protezao se tačno pet poprečnih ulica u visinu i četiri poprečne ulice u širinu. Jednom je izračunao da je to 0,72 kvadratna kilometra.

To je bilo Nikolino carstvo.

Bilo je tu raznih građevina: od onih s početka veka, do novih socijalističkih ili, kako su ih njihovi stanari zvali, „modernih“ zgrada.

Kakve zgrade, takvi i ljudi.

Neki su tu bili oduvek, neki su došli posle Drugog svet-skog rata.

Staromodni i moderni, bili su na jednom mestu, neuklopljeni. Njegova zgrada je bila „moderna“.

Svi u njoj došli su u kraj mnogo posle deda Mome, skoro pa stogodišnjeg starca čija je porodična kuća nekad bila na mestu zgrade.

Država mu je dala stan u prizemlju, a zauzvrat mu je odu-zela zemljište.

Moma i Nikola su, koliko god to čudno zvučalo, bili prijatelji.

Nikola je znao svaku zgradu u kraju, svaki ćošak, svaku pločicu u svakom ulazu.

Kod Nikole je sve moralo da bude u milimetar i u broj.

Kada bi se mnogo iznervirao ili bi ga uhvatila panika, često bi mu se u glavi vrtela reč „mrak“, koju bi glasno morao da izgovori po tri puta, pre svake rečenice.

Školski psiholog je njegovim roditeljima rekao da se ne brinu, da je reč o retkom sindromu koji se javlja kod dece, da su ta deca imuna na bilo kakvu terapiju i bezopasna po okolinu. *Divan čovek!*, pomislio je Nikolin otac.

„Zamislite da umesto te reči, na primer, psuje, i to je mo-guće. Ne verujem da biste to objasnili baš svakom nastavniku u školi, a pogotovu ne direktorki, znate kakva je“, rekao je jednom psiholog.

Objasnio je roditeljima da je Nikola opsesivno-kompulzi-van i da ima nešto što se zove Turetov sindrom.

Bio je u pravu. Nikola je sve morao da deli, kategorizuje i ime-nuje, čak i stvari koje nemaju ime ili imaju neko zajedničko ime.

Na primer, onaj momenat kad tata u drugoj sobi prestane da hrče i da diše istovremeno nazvao je „pauza za mamu“.

Svim vratima u stanu dao je ime, što i nije bio neki problem, bilo ih je ukupno pet.

Dao je imena i svim vratima svih stanova od prizemlja do petog sprata, na kom je živio.

Znao je da ih izdeklamuje u pola noći.

Njegov stan bio je dvadeset i prvi.

Najviše je mrzeo „vrata od jazbine“, jer je „jazbina“ bila njegova soba, koju je delio sa dva mlađa brata, rođena istog dana, devet godina posle njega.

Taman kad se navikao da bude jedinac, došla su njih dvojica. Njih nije zvao. Baš su mu išli na živce.

Nikola je otvorio „vrata od jazbine“.

Soba je mirisala na nove knjige, olovke i kineske gumice. Taj dan, inače prvi dan šestog razreda osnovne škole, nije morao da ih nosi na časove.

Knjige je popeo na gornje police, jer su braća imala već tri godine. Mogli su sve da dohvate i iscepaju, što su uspešno i sa zadovoljstvom radili.

Među knjigama je bilo svega i svačega: od enciklopedija naučne fantastike, preko *Misterija sveta* do *Hobita*.

Na zidovima su bili plakati *Ratova zvezda* i *Povratka u budućnost*, tačnije, ono što je od njih ostalo nakon blizanaca.

Bilo je svega što bi dečaka u njegovom uzrastu moglo da zanima, osim automobilčića i lopti, to je prezirao.

Upalio je radio, čuli su se prvi taktovi pesme „Take on Me“ grupe *A-Ha*.

Ugasio je radio iste sekunde.

Nikola je voleo *Ajron Mejden*, na opšte razočaranje svojih roditelja i drugara iz odeljenja, a oduševljenje školskog psihologa, koji je u svemu video izazov, pa i u dvanaestogodišnjem klincu koji voli čudovišta i hevi-metal muziku.

Legao je na svoj krevet i zablenuo se u plafon.

Po glavi su mu se motale slike sa letovanja.

Vršnjakinja Holandanka sa kojom je bezuspešno pokušavao da priča na moru u Grčkoj, tvrđava iznad kampa u kom je odseo sa porodicom.

Peo se do nje svako popodne posle plaže. Ništa u njoj nije našao, osim slomljenih flaša od piva i nekoliko limenki.

Dao joj je ime *Dosadni zamak*. Upisao ju je u svoju kartu Grčke rečima „Dosadni zamak, sa lepim pogledom na more – nikad više“.

Planina, dedino selo, sve mu je to bilo u glavi.

U Beograd je došao dan pre škole.

Svake godine je bilo isto.

Roditelji su ubeđeni da deci prija dugačak boravak van grada. To je bilo tačno, ali je nagli povratak direktno u školsku klupu terao Nikolu da ponavlja: „Mrak... mrak... mrak...“

Taman kad mu je postalo previše dosadno i kad je rešio da uzme telefon i okupi *Eskadrilu*, začuo je majčin glas kroz „vrata od jazbine“: „Nikoliceeeeeee!“

Nerviralo ga je kad ga tako oslovljava.

Nogu pred nogu, dogegao se do trpezarije, sa rukama u džepovima. Njegove somotske tregerke visile su preko kariranih papuča. Na sebi je imao majicu za koju nije baš bio siguran da je boje koju treba da nose dečaci. Mama je imala čudan ukus za oblačenje i, nažalost, bila je njegov stilista.

Može se reći da je bio bucmast, ne debeo, iznenađujuće pokretan za svoju konstituciju.

Za stolom je sedeo tata sa očigledno usiljenim osmehom, ispred njega bio je tanjir pun palačinki, sa šećerom, prelive njih limunom.

Te najviše voli.

Na stolici do tate sedela je mama sa još usiljenijim osmehom.

Hoće da ga potkupe, to nije dobro. Sumnjivi su mu.

Nikola je rekao prvu stvar koja mu je pala na pamet.

„Znači, razvodite se?“

Mama i tata su se ozbiljno pogledali, zatim su pogledali u njega... pauza, duga kao večnost...

Trpezarijom se prolomio smeh, prvo mamin, pa tatin.

„Nikolice, šta je s tobom? Neeee! Tata ima lepu vest za nas...“, rekla je mama i, kao uvek, zaljubljeno pogledala u oca, prepustivši mu reč.

„Sine, ponovo ćeš imati samo svoju sobu!“

„Ostavićete onu dvojicu kod babe i dede, zauvek? Odlično!“, rekao je Nikola kao iz topa.

„Ne, sine, dobili smo veliki stan od moje firme.“

Mrak, mrak, mrak... Nemoj, ćale, da izgovoriš ono što mislim da hoćeš... ne... ne... mrak... mrak...

„Sine“, nastavio je ćale samouvereno, kao da će izgovoriti najlepšu stvar na svetu, „selimo se na Novi Beograd...“

Mama se nadovezala na tatine reči uz usiljeni osmeh:

„Odmah posle prvog polugodišta. Superiška. Jelda?!“

Mrak... mrak... mrak...